

Bramborníček
černohlavýBramborníček
hnědý

PTÁCI

nelesních biotopů Krkonoš

Krkonoše – unikátní poloha uprostřed Evropy, specifická geomorfologie, pestrá mozaika rostlinných společenstev čtyř vegetačních stupňů od podhorského po alpský – jen několik z řady fenoménů, které podmiňují vysokou diverzitu rostlin a živočichů v našem nejvyšším pohoří. A ptáci nejsou výjimkou. Během téměř dvousetleté historie ornitologických bádání tu bylo zjištěno plných 284 druhů, z toho 147 hnízdících, 62 pravidelně, nepravidelně či vzácně protahujících a 75 zastížených pouze výjimečně. Je mezi nimi téměř 100 druhů zvláště chráněných naší legislativou (ve všech kategoriích ohrožení) a téměř 50 druhů uvedených v příloze I evropské směrnice o ptácích. Vše pádné důvody, proč byly Krkonoše zařazeny mezi významná ptačí území (Important Bird Areas) v rámci programu mezinárodní nevládní organizace BirdLife International (podrobněji viz www.birdlife.cz) i mezi ptačí oblasti vyhlášené v Evropě v rámci soustavy Natura 2000 (viz www.natura2000.cz).

Linduška horská

Zhruba tři čtvrtiny Krkonoš pokrývají lesy, takže lesní druhy ptáků tu dominují. Právě ony však patřily v 70. až 90. letech minulého století mezi nejohroženější v souvislosti s velkoplošným rozpadem lesů pod vlivem průmyslových imisí. Úbytek ptáků v poškozených lesích Krkonoš a Jizerských hor byl tehdy odhadován na zhruba 100.000 párů. Kvalita lesů se však v posledních letech výrazně zlepšila a početnost většiny postižených druhů (např. sýkor či králíčků) se postupně vrací k výchozímu stavu.

Zatímco lesním druhům se dnes daří vcelku dobře, i díky citlivému hospodaření v lesích Krkonošského národního parku, ptáci preferující nelesní stanoviště mají

stále problémy. Důvodů je celá řada, přirozených i souvisejících s činností člověka.

Chřástal polní – jeden z předmětů ochrany v Ptačí oblasti Krkonoše, hnízdí na loukách v nižších a středních polohách pohoří a ovlivňuje ho zejména pastva a kosení luk v době hnízdění, při kterých bývá zlikvidováno až 90 % hnízd s vejci a vyvedených mláďat. Početnost chřástalů výrazně stoupala během 90. let minulého století (po rozpadu velkoplošného hospodaření bývalých zemědělských družstev) až na 140 párů, v posledních 10 letech však kolísá mezi 50-110 páry. Správa národního parku se snaží domluvat s hospodáři vhodný způsob ma-

nagementu luk, nabízející i kompenzace při dodržování pravidel agro-environmentálních opatření, a vytvářet tak vhodné podmínky pro úspěšné hnízdění chřástalů.

Rozsáhlé imisní holiny, vzniklé po odtěžení poškozených lesů, nabídly před 40 lety vhodné podmínky pro hnízdění řady ptačích druhů preferujících otevřená prostranství – pro bramborníčka hnědého a černohlavého, cvrčilkou zelenou a další. Mýtiny však postupně zarůstají a uvedené druhy se vracejí zpět na trvale nezalesněné plochy (v podhůří nebo nad horní hranici lesa), odkud se na holiny rozšířily. Vzorovým příkladem je linduška luční, původně hnízdící pouze na subalpínských a alpských loukách. Na imisních

◀ Chřástal polní

alpinismus, snowboarding aj.) se tu může stát pro jeho další existenci osudným.

V nejvyšších polohách pohoří nejsou žádné změny v biotopech pozorovány, turistické a rekreační aktivity se zde daří víceméně úspěšně usměřňovat a přesto tu některé ptačí druhy rovněž mizí. Početnost silně ohrožené lindušky horské, hnízdící na strmých srážech karů a v sutích vrcholu Sněžky, poklesla v uplynulých 20 letech o 85 %, z tehdy odhadovaných 160 na dnešních 25 párů! A to v Krkonoších hnízdí více než polovina celé naší populace, zbytek nalezneme už jen v Jeseníkách. Důvody mizení lindušek horských, pozorovaného i v Alpách, nejsou známy, nelze však vyloučit vliv oteplování klimatu – tento horský druh už prostě nemá v Krkonoších kam ustupovat.

Za ptačí symbol Krkonoš lze považovat kulíka hnědého, severský druh, který ještě začátkem minulého století pravidelně hnízdil na nejvyšších vrcholech

holinách našla ideální podmínky pro hnízdění a její početnost se do poloviny 90. let téměř zpětinasobila. Od té doby však její počty plynule klesají k výchozímu stavu a pro výskyt tohoto druhu opět nabývají na významu alpské biotopy.

Jiným druhem, který ještě nedávno těžil z rozpadu krkonošských lesů, je tetřívka obecná – další z předmětů ochrany zdejší ptačí oblasti. I on ale mizí ze zarůstajících holin. A právě ztráta vhodných biotopů je jedním z hlavních důvodů jeho dramatického úbytku v celé Evropě; v ČR klesla jeho početnost o hrozivých 80 % za posledních 30 let. Krkonošští tetřívci patří mezi poslední dvě stabilní populace u nás (spolu s krušnohorskými) a díky trvalé existenci vhodných stanovišť na horských loukách a nad horní hranicí lesa jsou Krkonoše patrně jediným perspektivním územím pro přežití druhu v ČR. Tetřívka je však nesmírně citlivý k jakémukoliv vyrušování, zejména v zimním, pro jeho přežívání kritickém období, a rozvoj různých typů zimních sportů provozovaných ve volné přírodě (ski-

▲ Linduška lesní

– na Sněžce, Luční a Studniční hoře. Doplatil však na činnost člověka, jeho zdejší izolovanou populaci zdecimoval sběr vajec a lov dospělých ptáků. Občasná pozorování kulíků na uvedených loka-

◀ Kulík hnědý

Tetřívka obecná

litách však nasvědčují nepravidelnému hnízdění 1-2 párů i v současnosti.

Horské ekosystémy na celé zeměkouli velmi citlivě reagují na jakékoliv zásahy a změny. Krkonoše nejsou výjimkou. Zdejší přírodní hodnoty jsou natolik unikátní, že je nezbytné věnovat jejich ochraně prvořadou pozornost. Pokud zachováme horské biotopy v příznivém stavu a uchráníme ty nejcennější z nich před narůstajícími negativními aktivitami člověka, umožníme i další existenci většiny zdejších ptačích druhů. A nejen jich!

